

УДК 656.1:575.17

Ю. П. СТЕФУРАК

Івано-Франківський інститут агропромислового виробництва НААН

К. В. КУХТІНА

Інститут розведення і генетики тварина НААН

ІМУНОГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГЕНОФОНДУ КОНЕЙ ГУЦУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

За імуногенетичними маркерами досліджено генетичне різноманіття гуцульської породи коней. Отримані дані свідчать про те, що для гуцульської породи характерна різноманітність алофонду, високий ступінь гетерозиготності поголів'я.

Гуцульська порода коней, імуногенетичні маркери, аналіз генотипу, збереження генофонду

Проблема підтримки біорізноманітності в тваринному світі розглядається в останні роки як компонент охорони навколишнього середовища [1].

Інтенсифікація селекційного процесу в тваринництві прискорює темпи заміни не конкурентоспроможного племінного матеріалу, яким у першу чергу є аборигенні породи, внаслідок чого звужується природна різноманітність тварин [2]. В нинішніх умовах зростає актуальність збереження притаманного локальним породам комплексу генів, який забезпечує їхню адаптаційну здатність [3]. Гуцульські коні - це унікальна порода Східної Європи, на яку поширюється дія програми *FAO* з охорони і збереження генофондів рідкісних та аборигенних порід тварин [1].

© Ю. П. Стефурак, К. В. Кухтіна, 2011
Розведення і генетика тварин. 2011. № 45

Перша письмова згадка про гуцульських коней на Буковині відноситься до 1603 р.[4]. Ці коні єдина аборигенна порода, що зберігалася на території Карпатських гір і є найбільш цінним генетичним матеріалом.

В «Програмі збереження генофонду основних видів сільськогосподарських тварин в Україні на період до 2015 року» гуцульська порода коней стоїть у реєстрі порід, що потребують збереження.

Для збереження генофонду використовують два основних методи, це – створення генофондових стад та кріоконсервування біологічного матеріалу (сперми, ембріонів). Застосування систематичного імуногенетичного моніторингу в генофондових популяціях дозволяє вирішити проблему контролю за рівнем генетичної різноманітності, а також використовувати принципи маркерної селекції, включаючи оцінку внутрішньопородної різноманітності, формування оптимальної генеалогічної структури та спрямований підбір, що особливо актуально при розведенні малочисельних порід тварин [5].

Теоретичним обґрунтуванням такого методичного підходу є припущення, що за розподілом маркерних алелів поліморфних систем можна скласти уявлення і щодо розподілу інших генів [6].

Метою даної роботи було проаналізувати генетичне різноманіття гуцульської породи коней за імуногенетичними маркерами; встановити особливості мікроеволюційних процесів у породі.

Матеріали та методика. Дослідження охоплюють поголів'я коней гуцульської породи господарств – племрепродуктор ТзОВ «Варто», племрепродуктор СФГ «Заріччя», СОК «Сільський господар» (n=44). Тестування за еритроцитарними антигенами проводили згідно з модифікованою методикою постановки реакції аглютинації [6]. Серологічним тестуванням визначали еритроцитарні антигени системи D (Da, Db, Dc, Dd, De, Dg, Dh, Dk, Dm), для чого використовували моноспецифічні сироватки одержані у лабораторії імуногенетики Всеросійського інституту конярства.

Одержані дані порівнювали з результатами попередніх тестувань проведених у відділі генетики ІРГТ [7, 8].

Кількість ідентифікованих алелей та генотипів оцінювали за допомогою безпосереднього підрахунку, фактичну (observed) і теоретично очікувану (expected) гетерозиготність (H_o і H_e) за алгоритмами:

$$H_o = 1 - G;$$

$$H_e = 1 - Ca;$$

$$G = \frac{P}{n},$$

де G – фактичний ступінь гомозиготності за даним локусом; P – кількість гомозиготних особин; n – загальна кількість особин

$$Ca = \sum_{i=1}^m q_i^2,$$

де Ca – коефіцієнт гомозиготності; q_i – генна частота i -го алеля; m – кількість алелів.

$$q_i = \frac{(2D + H)}{2n},$$

де q_i – генна частота i -го алеля; D – кількість гомозигот з i -м алелем; H – кількість гетерозигот з i -м алелем; n – загальна кількість особин.

Реалізацію гомозиготності W

$$W = \frac{G}{Ca},$$

де G – фактичний ступінь гомозиготності за даним локусом, Ca – коефіцієнт гомозиготності.

Реалізація максимально можливої генетичної мінливості генофонду V

$$V = \frac{1 - Ca}{1 - 1/m} \times 100 \%,$$

де Ca – коефіцієнт гомозиготності, m – кількість алелів.

Результати досліджень. В попередніх дослідженнях було встановлено 11 алелів системи EAD, з яких 5 можна вважати нетиповими для породи, оскільки їхня частка в аелофонді не перевищує 0,023. Більшість цих алелів у дослідженій сукупності тварин не знайдено (кількість алелів системи EAD в популяції гуцульських коней, протестованих в 2010 р. дорівнює 7). Найбільш поширені алелі, які можна розглядати як типові для породи (ad, cgm, de, dghm, dk) і в дослідженнях 2010 р. складають основу аелофонду, хоча частота алеля dghm збільшується з 0,246 до 0,341. Одночасно спостерігається значне зменшення концентрації алеля de з 0,178 до 0,091 та bcm з 0,097 до 0,034 (табл.1).

Можна вважати, що найбільш типовий для породи алель dghm, частота якого у більшості господарств досить висока. Одночасно є підстави розглядати алелі de і dk як характерні для лінії Гургула, оскільки основні продовжувачі цієї спорідненої групи (Лукаш і Меркур) були носіями саме цих маркерів.

1. Генна частота алелів системи EAD гуцульської породи коней

Алелі	Дослідження 2010 р.	Дослідження 1994–2008 рр.
ad	0,193	0,142
bcm	0,034	0,097
cegm	0,023	0,031
cgm	0,159	0,126
de	0,091	0,178
dghm	0,341	0,246
dk	0,136	0,149
Кількість алелів	7	11

Генетичні характеристики порівнювальних груп суттєво не відрізняються. Інтегральну характеристику генетичної ситуації в гуцульській породі за локусом EAD дає співставлення фактичної і теоретично очікуваної гетерозиготності (табл. 2).

2. Порівняльна оцінка популяції коней гуцульської породи

Показники	Тестування 2010 р.	Тестування 1994–2008 років
He	0,79	0,84
Ho	0,93	0,79
W	0,34	0,94
V	0,81	0,82
Кількість факторів	10	10
Кількість алелів	7	11
Кількість генотипів	13	34

В дослідженнях всіх років встановлено високий рівень теоретично очікуваної гетерозиготності. Зафіксовано вищу фактичну гетерозиготність у виборці 2010 р. Реалізація гомозиготності помітно менша, при цьому паралельно встановлена менша різноманітність алелів (11 проти 7) та генотипів (28 проти 13). У пізнішій вибірці тварин зафіксований досить значний надлишок гетерозигот, чим зумовлені відповідні значення показника реалізації гомозиготності (0,34) і реалізації максимально можливої гетерозиготності (0,81).

Висновки. Генотипи коней гуцульської породи за алелями системи D груп крові характеризується значною гетерозиготністю. В трьох господарствах досліджених в 2010 р. встановлений дефіцит гомозиготних генотипів та деяке звуження алелофонду.

1. *Georgescu, S. E.* The genetic structure of indigenous Romanian Hucul horse breed inferred from microsatellite data / S. E. Georgescu, M.A. Mfnea, M. Costache // Roumanian Biotechnological Letters, 2008. – Vol. 13, No. 6. – P. 4030–4036.

2. *Програма збереження генотипу основних видів сільськогосподарських тварин в Україні на період до 2015 року / за заг. наук. ред. І. В. Гузева.* – К.: Арістей, 2009. – 132 с.

3. *Попадюк, С. С.* Дослідження генетичного потенціалу та природної резистентності гуцульської породи коней: автореф. дис. ... канд. с.-г. наук: спец. 06.02.01 / С. С. Попадюк. – Львів, держ. акад. вет. медицини ім. С.З.Гжицького. – Л., 2002. – 19 с.

4. *Розведення та використання гуцульської породи коней: міжнар. досвід / Ю. Стефурак [та ін.].* – Чернівці : Прут, 2005. – 112 с.

5. Храброва, Л. А. Методические рекомендации по ведению генетического мониторинга местных пород лошадей / Л. А. Храброва, А.М. Зайцев. – Дивово, 2005. – 50 с.

6. Гопка, М. В. Методичні рекомендації із застосування генетичних маркерів у конярстві / М. В. Гопка, В.О. Пінчук, Н.В. Зуєва; за ред. Б.Є. Подоби. – Чубинське, 2007. – 40 с.

7. Подоба, Б.Є. Генетична структура гуцульської породи коней/ Б.Є. Подоба, Ю.П. Стефурак, С.С. Попадюк // Наук.-вироб. бюл. «Селекція»; Національне об'єднання по племінній справі у тваринництві «Укрплемоб'єднання». – К., 1997. – С. 206–207.

8. Імуногенетична характеристика коней гуцульської породи / Р. О. Стоянов [та ін.] // Розведення і генетика тварин : міжвід. темат. наук. зб. – К.: Аграрна наука, 2000. – Вип. 33. – С. 143–148.

ИММУНОГЕНЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ГЕНОФОНДА КОНЕЙ ГУЦУЛЬСКОЙ ПОРОДЫ. Стефурак Ю. П., Кухтина К.В.

Исследовано генетическое разнообразие по иммуногенетическим маркерам в гуцульской породе лошадей. Согласно полученным результатам в гуцульской породе характерно высокое разнообразие генофонда, высокий уровень гетерозиготности поголовья.

Гуцульская порода лошадей, иммуногенетические маркеры, генотипирование, сохранение генофонда

IMMUNOGENETIC ANALIS OF HUCUL HORSE BREED GENOFOND. Stephurak Yu., Kukhtina E.

The genetic diversity of immuno-genetical markers in Guzul breed of horses was examined. According to the results obtained Hucul breed have the high level variability of genofond and the high level of population heterozygotization.

Hucul horse breed, immunogenetic markers, genetic typing, genofond conservationconservation